

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	19
 Rozdział 1	
Rachunkowość w gospodarce rynkowej czyli od kalkulacji kosztów do zarządzania nimi...	23
1. Wprowadzenie	23
2. Pojęcie rachunkowości	23
2.1. Funkcje rachunkowości	24
3. Rachunkowość finansowa	26
4. Rachunkowość zarządcza	28
5. Porównanie rachunkowości finansowej i zarządczej	30
6. Rachunek kosztów	31
6.1. Pojęcie i klasyfikacja kosztów	32
6.2. Istota rachunku i kalkulacji kosztów	33
6.3. Ewolucja rachunku kosztów – od kalkulacji kosztów do zarządzania kosztami	34
6.4. Współczesne zarządzanie kosztami	37
6.5. Japońskie podejście do zarządzania kosztami.	40
7. Koszty, jakość i funkcjonalność produktu – kluczowe czynniki sukcesu współczesnych przedsiębiorstw	41
8. Model dojrzałości w kalkulacji kosztów	43
9. Rachunkowość w procesach decyzyjnych	49
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	53
Podstawowe pojęcia i definicje	55
Pytania sprawdzające	55
Pytania testowe	56

Rozdział 2

Kryteria klasyfikacji i wykorzystanie kosztów dla celów sprawozdawczych.....	58
1. Wprowadzenie	58
2. Kryteria klasyfikacji kosztów	58
2.1. Układ rodzajowy kosztów	60
2.2. Układ funkcjonalny kosztów	61
2.3. Układ kalkulacyjny kosztów	61
3. Rachunek zysków i strat według metody porównawczej	63
4. Rachunek zysków i strat według metody kalkulacyjnej	65
5. Koszty rozliczane w czasie	66
6. Przedmiot, obiekt i nośnik kosztów	66
7. Wycena kosztów dla celów sprawozdawczych	68
7.1. Wycena materiałów	69
7.1.1. Metoda <i>FIFO</i>	71
7.1.2. Metoda <i>LIFO</i>	71
7.1.3. Wycena według ceny średnioważonej	72
7.1.4. Ocena stosowanych metod	73
7.2. Wycena środków trwałych	74
7.2.1. Metoda liniowa	75
7.2.2. Amortyzacja przyspieszona	76
7.3. Wycena produktów	78
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	79
Podstawowe pojęcia i definicje	79
Pytania sprawdzające	80
Pytania testowe	81
Zadania	84

Rozdział 3

Rachunek kosztów produkcji pomocniczej	87
1. Wprowadzenie	87
2. Metody wyceny świadczeń produkcji pomocniczej	91
2.1. Metoda bezpośrednia	93
2.2. Metoda stopniowa.	94
2.3. Metoda uwzględniania świadczeń wzajemnych po koszcie planowanym.	96
2.4. Metoda rozliczania wszystkich świadczeń po koszcie planowanym.	97
2.5. Metoda kolejnych przybliżeń.	99
2.6. Metoda zamykania zamówienia	100
2.7. Metoda algebraiczna	101
3. Wnioski	102

Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	103
Podstawowe pojęcia i definicje	103
Pytania sprawdzające	105
Pytania testowe	105
Zadania	105

Rozdział 4

Rachunek kosztów produkcji podstawowej	107
1. Wprowadzenie	107
2. Przedmiot kalkulacji	108
3. Rodzaje i metody kalkulacji	108
3.1. Kalkulacja podziałowa prosta	111
3.1.1. Kalkulacja podziałowa prosta według metody <i>FIFO</i>	117
3.1.2. Kalkulacja podziałowa prosta według metody średnioważonej	119
3.2. Kalkulacja podziałowa współczynnikowa	121
3.3. Kalkulacja podziałowa odjemna	125
3.4. Kalkulacja podziałowa procesowa	127
3.4.1. Metoda bezpółfabrykatowa	129
3.4.2. Metoda półfabrykatowa	130
3.5. Kalkulacja doliczeniowa	132
3.6. Rachunek kosztów działań	137
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	141
Podstawowe pojęcia i definicje	142
Pytania sprawdzające	143
Pytania testowe	144
Zadania	146

Rozdział 5

Koszty niewykorzystanych zdolności produkcyjnych	152
1. Wprowadzenie	152
2. Koszty wytworzenia produktu	153
3. Pomiar zdolności produkcyjnych	154
4. Wycena kosztów stałych niewykorzystanych zdolności produkcyjnych	156
4.1. Bieżąca wycena kosztów stałych niewykorzystanych zdolności produkcyjnych	157
4.2. Okresowa wycena kosztów stałych niewykorzystanych zdolności produkcyjnych	159
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	161
Podstawowe pojęcia i definicje	161
Pytania sprawdzające	162
Pytania testowe	162
Zadania	163

Rozdział 6**Kryteria klasyfikacyjne kosztów dla celów decyzyjnych..... 164**

1. Wprowadzenie	164
2. Zachowanie się kosztów w zależności od wielkości produkcji	165
2.1. Koszty zmienne	165
2.2. Koszty stałe	167
2.3. Koszty mieszane	171
3. Koszty ekonomiczne a koszty księgowe	172
4. Koszty relewantne	174
5. Koszty i przychody krańcowe	175
6. Kryteria klasyfikacyjne kosztów dla celów kontrolnych	176
7. Wycena kosztów dla celów decyzyjnych i kontrolnych	176
7.1. Cena (wartość) odtworzeniowa	177
7.2. Wartość likwidacyjna netto	178
7.3. Wartość ekonomiczna	178

Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	179
Podstawowe pojęcia i definicje	180
Pytania sprawdzające	181
Pytania testowe	182
Zadania	185

Rozdział 7**Metody szacowania kosztów stałych i zmiennych dla celów decyzyjnych..... 188**

1. Wprowadzenie	188
2. Metody statystyczne	188
2.1. Przygotowanie materiału statystycznego	190
2.2. Szacowanie kosztów stałych i zmiennych	191
2.2.1. Metoda wielkości ekstremalnych	192
2.2.2. Metoda wizualna	194
2.2.3. Analiza regresji liniowej	195
3. Metoda księgowa	198

Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	199
Podstawowe pojęcia i definicje	200
Pytania sprawdzające	201
Pytania testowe	201
Zadania	204

Rozdział 8**Modele rachunku kosztów..... 209**

1. Wprowadzenie	209
2. Rachunek kosztów pełnych	209

3. Rachunek kosztów zmiennych	211
4. Absorpcyjny rachunek kosztów	222
4.1. Wykorzystanie absorpcyjnego rachunku kosztów do celów sprawozdawczych	227
5. Ocena przydatności analizowanych modeli rachunku kosztów	231
6. Wielostopniowy i wieloblokowy rachunek kosztów i wyników.	234
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	237
Podstawowe pojęcia i definicje	239
Pytania sprawdzające	240
Pytania testowe	240
Zadania	247

Rozdział 9

Teoria ograniczeń i rachunkowość przerobu	253
1. Wprowadzenie	253
2. Koncepcja teorii ograniczeń	254
3. Pomiar działalności w teorii ograniczeń – rachunkowość przerobu.	257
4. Priorytety w rachunku kosztów	263
5. Priorytety w rachunkowości przerobu	264
6. Wycena produktów i ustalanie wyniku w rachunkowości przerobu	266
7. Teoria ograniczeń a inne systemy rachunku kosztów	276
8. Wady teorii ograniczeń i rachunkowości przerobu.	278
9. Zalety teorii ograniczeń i rachunkowości przerobu	279
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	279
Podstawowe pojęcia i definicje	281
Pytania sprawdzające	282
Pytania testowe	282
Zadania	288

Rozdział 10

Analiza progu rentowności	291
1. Wprowadzenie	291
2. Ilościowy i wartościowy próg rentowności	291
3. Graficzna interpretacja progu rentowności	295
4. Inne zastosowania analizy progu rentowności	300
5. Modyfikacje podstawowego modelu analizy progu rentowności	302
5.1. Proóg rentowności z wyłączeniem kosztów o charakterze niepieniężnym	302
5.2. Proóg rentowności w przypadku występowania zapasów produkcji niesprzedanej	304
5.3. Uwzględnianie podatku dochodowego w analizie progu rentowności.	305
6. Wykorzystanie analizy progu rentowności do planowania zysku	308
7. Analiza progu rentowności dla kilku okresów	310
8. Analiza progu rentowności produkcji wieloasortymentowej.	312

8.1. Próg rentowności dla planowanej struktury sprzedaży	315
8.2. Segmentowy próg rentowności.	317
9. Analiza progu rentowności realizowanych usług.	320
10. Ograniczenia i założenia przyjęte przy analizie progu rentowności	323
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	325
Podstawowe pojęcia i definicje	326
Pytania sprawdzające	326
Pytania testowe	327
Zadania	335

Rozdział 11

Analiza progu rentowności w warunkach inflacji	341
1. Wprowadzenie	341
2. Analiza progu rentowności przy uwzględnieniu ogólnego poziomu inflacji	341
3. Analiza progu rentowności przy uwzględnieniu indywidualnych poziomów zmian cen	344
4. Analiza progu rentowności w warunkach inflacji dla kilku okresów	348
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	354
Podstawowe pojęcia i definicje	354
Pytania sprawdzające	355
Pytania testowe	355
Zadania	358

Rozdział 12

Analiza wrażliwości zysku	362
1. Wprowadzenie	362
2. Ustalanie wielkości granicznych	362
3. Margines bezpieczeństwa działania	367
4. Dźwignia operacyjna	368
5. Dźwignia finansowa	375
6. Dźwignia połączona	377
7. Wykorzystanie dźwigni do planowania zysku	380
8. Dźwignia finansowa a rentowność kapitałów własnych	382
9. Mnożniki zysku	385
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	397
Podstawowe pojęcia i definicje	398
Pytania sprawdzające	399
Pytania testowe	400
Zadania	405

Rozdział 13

Rachunek kosztów i przychodów relewantnych.....	409
1. Wprowadzenie	409
2. Podstawowe zasady analizy kosztów i przychodów relewantnych	409
2.1. Koszty utracone	411
2.2. Dochody utracone	411
3. Wykorzystanie kosztów relewantnych w podejmowaniu decyzji specjalnych	413
3.1. Decyzja typu: czy rozpocząć produkcję nowego wyrobu?	413
3.2. Decyzja typu: rozpocząć produkcję według wariantu A czy B?	420
3.2.1. Próg kosztów obojętnych ze względu na wybrany wariant produkcji	421
3.3. Decyzje typu: produkować czy kupować?	425
3.4. Decyzje w przypadku ograniczonych zdolności wytwórczych	427
3.5. Decyzje typu: sprzedawać czy przetwarzać dalej?	427
3.6. Decyzje typu: przyjąć czy odrzucić dodatkowe zamówienie?	431
3.7. Decyzje typu: wymiana środków trwałych	434
3.8. Decyzje typu: produkować czy wstrzymać produkcję	436
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	441
Podstawowe pojęcia i definicje	441
Pytania sprawdzające	442
Pytania testowe	443
Zadania	447

Rozdział 14

Decyzje cenowe	455
1. Wprowadzenie	455
2. Elastyczność cenowa popytu	456
3. Orientacje firmy	457
4. Optymalna cena sprzedaży	460
4.1. Metoda graficzna	463
4.2. Budżetowanie elastyczne	467
4.3. Rachunek marginalny	467
5. Kosztowe formuły cen	470
5.1. Koszty całkowite plus marża zysku	470
5.2. Koszt wytworzenia plus marża brutto	471
5.3. Koszt zmienny plus marża brutto	471
5.4. Koszt plus zysk od kapitału	475
5.5. Kosztowe formuły cen – przykład całościowy	477
6. Cena i koszty docelowe dla nowego produktu w rachunku kosztów docelowych	480
7. Dolne granice cen	484

8. Inżynierska metoda ustalania cen z wykorzystaniem macierzy <i>Boston Consulting Group</i>	486
9. Ustalanie cen w warunkach inflacji	491
10. Ceny a cykl życia produktu	493
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	494
Podstawowe pojęcia i definicje	495
Pytania sprawdzające	496
Pytania testowe	497
Zadania	504

Rozdział 15

Krótkoterminowe decyzje optymalizacyjne	511
1. Wprowadzenie	511
2. Decyzje optymalizacyjne w przypadku występowania ograniczenia jednego czynnika produkcyjnego	511
3. Decyzje optymalizacyjne w przypadku wystąpienia ograniczeń większej liczby czynników produkcji. Programowanie liniowe	514
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	521
Podstawowe pojęcia i definicje	521
Pytania sprawdzające	522
Pytania testowe	522
Zadania	524

Rozdział 16

Decyzje inwestycyjne. Wartość bieżąca netto (NPV)	528
1. Wprowadzenie	528
2. Wpływy pieniężne netto	528
3. Koszt kapitału.	533
3.1. Koszt kapitału własnego	534
3.2. Koszt kapitału obcego	537
3.3. Średnioważony koszt kapitału	538
4. Wartość bieżąca netto projektu inwestycyjnego	539
5. Analiza wrażliwości projektu inwestycyjnego	544
5.1. Analiza wielkości granicznych w modelu <i>NPV</i>	544
6. <i>NPV</i> w przypadku ograniczonych zasobów kapitałowych. Stopa zyskowności inwestycji	547
7. Wieczna renta	550
8. Modyfikacje <i>NPV</i>	552
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	555
Podstawowe pojęcia i definicje	556

Pytania sprawdzające	557
Pytania testowe	558
Zadania	562

Rozdział 17

Decyzje inwestycyjne. *NPV* w warunkach inflacji 568

1. Wprowadzenie	568
2. Koszt kapitału w warunkach inflacji	568
3. <i>NPV</i> przy uwzględnieniu ogólnego poziomu inflacji.	571
4. <i>NPV</i> przy uwzględnieniu indywidualnych poziomów zmian cen	573
5. <i>NPV</i> przy inwestycjach finansowanych kapitałami obcymi	576
6. Błędy w ocenie projektów inwestycyjnych w warunkach inflacji.	580

Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	580
Podstawowe pojęcia i definicje	581
Pytania sprawdzające	581
Pytania testowe	582
Zadania	584

Rozdział 18

Decyzje inwestycyjne. Wewnętrzna stopa zwrotu i inne metody oceny efektywności 586

1. Wprowadzenie	586
2. Wewnętrzna stopa zwrotu	586
3. Zmodyfikowana wewnętrzna stopa zwrotu	589
4. Okres zwrotu	591
5. Księgowa stopa zwrotu.	594

Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	595
Podstawowe pojęcia i definicje	596
Pytania sprawdzające	597
Pytania testowe	597
Zadania	599

Rozdział 19

Budżetowanie przychodów, kosztów i wyników 605

1. Wprowadzenie	605
2. Korzyści budżetowania.	608
3. Elementy budżetu.	610
3.1. Budżet sprzedaży	616
3.2. Budżet produkcji	618
3.3. Budżet zużycia materiałów bezpośrednich	619
3.4. Budżet zakupu materiałów bezpośrednich	620

3.5. Budżet zakupu i zużycia materiałów pośrednich	620
3.6. Budżet kosztów robocizny bezpośredniej	621
3.7. Budżet zużycia energii elektrycznej	621
3.8. Budżet amortyzacji	622
3.9. Budżet kosztów wydziałowych	623
3.10. Budżet technicznego kosztu wytworzenia.	625
3.11. Budżet kosztów zarządu i kosztów sprzedaży	626
3.12. Budżet wydatków inwestycyjnych.	626
3.13. Sprawozdanie finansowe <i>pro forma</i>	627
4. Światowe tendencje w zakresie budżetowania	629
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	632
Podstawowe pojęcia i definicje	633
Pytania sprawdzające	633
Pytania testowe	634
Zadania	637

Rozdział 20

Ustalanie, kontrola i interpretacja odchyleń od planowanego wyniku..... 647

1. Wprowadzenie	647
2. Analiza przyczynowa odchyleń	647
3. Kontrola budżetu w przypadku występowania inflacji.	657
4. Skuteczność budżetowania.	662

Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	663
Podstawowe pojęcia i definicje	664
Pytania sprawdzające	664
Pytania testowe	665
Zadania	666

Rozdział 21

Ustalanie, kontrola i interpretacja odchyleń kosztów – rachunek kosztów standardowych 671

1. Wprowadzenie	671
2. Rodzaje standardów	673
3. Analiza odchyleń kosztów	674
3.1. Analiza odchyleń kosztów bezpośrednich.	675
3.1.1. Analiza odchyleń kosztów materiałów.	677
3.1.2. Analiza odchyleń kosztów robocizny bezpośredniej	680
4. Analiza odchyleń kosztów pośrednich	682
4.1. Analiza odchyleń zmiennych kosztów wydziałowych	684
4.2. Analiza odchyleń stałych kosztów wydziałowych	685
5. Szczegółowa analiza wykonania budżetu kosztów materiałów	687

Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	692
Podstawowe pojęcia i definicje	692
Pytania sprawdzające	693
Pytania testowe	694
Zadania	700

Rozdział 22

Rachunkowość centrów odpowiedzialności..... 704

1. Wprowadzenie	704
2. Koncepcje decentralizacji	704
2.1. Wady i zalety decentralizacji.	706
3. Ośrodki odpowiedzialności.	707
4. Pomiar odpowiedzialności	711
4.1. Analiza odchyleń od budżetu	712
4.2. Inne miary oceny wykonania zadań w centrach odpowiedzialności	715
4.2.1. Stopa zwrotu z zainwestowanego kapitału – <i>ROI</i>	717
4.2.2. Nadwyżka zysku – <i>RI</i>	721
4.2.3. Ekonomiczna wartość dodana – <i>EVA</i>	724

Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	727
Podstawowe pojęcia i definicje	728
Pytania sprawdzające	728
Pytania testowe	729
Zadania	735

Rozdział 23

Wycena transferów w podmiotach zdecentralizowanych i powiązanych krajowych..... 738

1. Wprowadzenie	738
2. Struktury organizacyjne i zarządzanie kosztami	740
3. Kryteria i warunki stosowania cen transferowych	742
4. Rodzaje cen transferowych.	744
4.1. Cena transferowa = cena rynkowa.	747
4.2. Cena transferowa = koszty zmienne.	749
4.3. Cena transferowa = cena umowna (wynegocjowana)	751
4.4. Ceny transferowe = ceny podwójne.	753
4.5. Koszty utraconych korzyści	755
5. Generalna reguła kształtowania ceny transferowej	756
5.1. Generalna reguła w przypadku centrów zysku	757
5.2. Generalna reguła w przypadku centrów kosztów.	758
5.3. Generalna reguła w przypadku niewykorzystanych zdolności produkcyjnych	759
5.4. Ceny transferowe w przypadku wykorzystanych zdolności produkcyjnych	759

Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	761
Podstawowe pojęcia i definicje	762
Pytania sprawdzające	763
Pytania testowe	763
Zadania	768

Rozdział 24

Wycena transferów w przedsiębiorstwach wielonarodowych..... 771

1. Wprowadzenie	771
2. Polityka kształtowania cen transferowych	774
3. Zróżnicowanie systemów podatkowych a ceny transferowe.	776
3.1. Dostawca	778
3.2. Odbiorca	778
3.3. Całe przedsiębiorstwo.	779
4. Ocena efektywności działania a ceny transferowe	781
4.1. Dostawca	783
4.2. Odbiorca	783
4.3. Całe przedsiębiorstwo.	784
5. Taryfy celne a ceny transferowe.	787
5.1. Dostawca	787
5.2. Odbiorca	788
5.3. Całe przedsiębiorstwo	789
6. Wpływy budżetowe a ceny transferowe	790

Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	792
Podstawowe pojęcia i definicje	792
Pytania sprawdzające	792
Pytania testowe	793
Zadania	795

Rozdział 25

Wycena transferów w przedsiębiorstwach wielonarodowych w warunkach inflacji..... 798

1. Wprowadzenie	798
2. Ceny transferowe w przypadku takiego samego poziomu inflacji w kraju dostawcy i w kraju odbiorcy	798
3. Inflacja wyższa w kraju dostawcy niż w kraju odbiorcy	800
3.1. Dostawca	800
3.2. Odbiorca	802
3.3. Całe przedsiębiorstwo.	804
3.4. Ocena efektywności działania a ceny transferowe	805

A-44+54

4. Inflacja wyższa w kraju odbiorcy niż w kraju dostawcy	806
5. Ceny transferowe a poziom kursu walut	808
5.1. Rachunek wyników i ocena efektywności działania przy stałym kursie walut	808
5.2. Rachunek wyników i ocena efektywności działania po zmianie kursu walut – osłabienie waluty lokalnej	810
5.2.1. Korekta ceny transferowej po zmianie kursu walut.	811
5.3. Rachunek wyników i ocena efektywności działania po zmianie kursu walut – umocnienie waluty lokalnej	813
5.3.1. Korekta ceny transferowej po zmianie kursu walut.	814
6. Wnioski	815
Literatura wykorzystana i zalecana do dalszego studiowania	817
Podstawowe pojęcia i definicje	817
Pytania sprawdzające	817
Pytania testowe	818
Zadania	818
Liczby kontrolne i rozwiązania zadań.....	821
Współczynniki dyskontujące. Tabele.....	881
Tabela 1. Współczynniki dyskontujące. Bieżąca wartość przyszłej kwoty równej 1,00 zł	883
Tabela 2. Współczynniki dyskontujące skumulowane. Bieżąca wartość przyszłej kwoty równej 1,00 zł sumowanej przez n lat	886
Tabela 3. Współczynniki kapitalizacji. Przyszłej wartość 1,00 zł ulokowanej na pro- cent składany	889
Literatura	892

